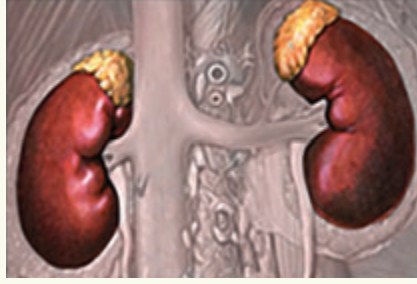

İNSAN VE SAĞLIK

Doç. Dr. Ferda Şenel
f.senel@excite.com

Addison Hastalığı (Adrenal yetmezlik)

Her iki böbreğin üzerinde yer alan ve 5-6 gram büyüklüğünde olan iki adet organa "böbreküstü bezleri" (adrenal bez) deniliyor. Bu bezlerin ürettiği hormonlar hayati önem taşıyor. Böbrek üstü bezi, "korteks" denilen dış ve "medulla" denilen iç kısımdan oluşuyor. Cinsel gelişimden sorumlu olan androjen ve östrojenler korteks'te üretiliyor. Bunlara ek olarak, vücuttaki şeker dengesi dahil olmak üzere birçok metabolik işlevin gerçekleşmesini sağlayan glukokortikosteroid hormonlar da medulla'da üretiliyor. Medulla'da üretilen mineralokortikoid hormonlar da vücudun sodyum-potasyum dengesinin sağlanmasında rol oynuyor. Vücudu acil durumlara hazırlayan adrenal hormonu ise korteks denilen iç kısımda üretiliyor. Böbrek üstü bezlerinin yetersiz çalışmasına Addison hastalığı deniliyor. Bu hastalıkta, böbrek üstü bezler yeterince hormon üretilmiyor ve önemli sağlık sorunları oluşuyor. Hastalığın ke-

sin sebebi bilinmese de iltihabi hastalıklar veya bağışıklık sisteminin bozuklukları böbreküstü bezlerinde yetmezliğe sebep olabiliyor. Böbreküstü bezlerinin tüberkülozu (veremi) ve kanserleri de böbrek üstü bezlerin yetersiz çalışmasına yol açıyor. Addison hastalığı oldukça sinsi ilerleyen bir hastalık ve kişinin hayat kalitesini olumsuz etkiliyor. Tip 1 şeker hastalığı veya tiroid hastalığı olanlarda, menapozda erkeğin girenlerde veya pernisiyöz anemisi olanlarda Addison hastalığına yakalanma riski daha yüksek bulunuyor. Halsizlik, kas güçsüzlüğü, mide bulantısı, kusma, iştah kaybı, cilt yaraları, terleme, baş ağrısı, hafıza bozuklukları, kan

basıncında değişiklikler ve titreme hastalığın belirtileri arasında sayılıyor. Addison hastalığının teşhisinde, kan basıncı düşüklüğü, kan sodyum değerinin düşmesi, kortizol ve adrenal seviyesinin düşmesi önemli bulgular olarak belirtiliyor.

Addison Hastalığı tedavisi, eksik olan hormonun yerine konulması prensibine dayanıyor. Hastalık tablosunda görülen adrenal krizleri hayati tehlike yaratabiliyor. Kriz dönemlerinde alınan ilaç dozlarının belirlenmesi oldukça önem taşıyor. hekim kontrolünde artırılabilir. İhtiyaç duyulan hormonların yerine konmasını yanı sıra, hastalığa bağlı görülen düşük tansiyonla de savaşmak da oldukça önemli. Addison hastalarının yanlarında acil durum kartları taşıması gerekiyor. Bu kartlar, acil durumlarda müdahale edecek sağlık personeline, doğru tedavinin yapılabilmesi için yardımcı oluyor. Hasta kartında, acil durumlarda kullanılacak ilacın ismi ve dozunun belirtilmesi gerekiyor. Addison hastalarının ilaçlarını düzenli ve önerilen dozda kullanmaya özen göstermesi, hastalığın tedavisi için oldukça önemli.

Lateks Alerjisi

Lateks, "Hevea brasiliensis" adlı kauçuk ağacından elde edilen ve süte benzer bir maddedir. Su geçirmez yağmurlukların, araba lastiklerinin ve cerrahi eldivenlerin kullanılmasıyla birlikte, lateks hayatımızın bir parçası oldu. Halen gündelik hayatta kullanılan ve ham maddesi kauçuk olan birçok malzeme lateks içeriyor. Paket lastiği, yüzücü bonesi, deniz gözlüğü, prezervatif, bebek emziği, bulaşık eldiveni, plastik şişe, balon, oyuncak, top (tenis, basketbol, vs.), silgi, halı altlığı, telefon kordonu ve elektronik cihazların tuşları (bilgisayar klavyesi, hesap makinesi gibi) gibi malzemeler lateks içeriyor. Ayrıca, cerrahi eldivenler, diş hekimliğinde kullanılan bazı malzemeler, enjeksiyon malzemeleri, oksijen maskeleri, idrar sondaları ve bandajlar da la-

teks içeriyor. Lateks, araba lastiğinde de bulunuyor. Lastiklerin asfaltta sürtünmesiyle havaya yayılan lateks molekülleri hemen her ortamda bulunuyor. Bu moleküller, solunum yoluyla akciğerlere giriyor ve vücudun latekse karşı duyarlı hale gelmesine yol açabiliyor. Hassasiyet oluşan kişilerin deri, göz, burun, akciğer, ağız, anüs ve vajina gibi organları bu madde ile karşılaştığında vücutta histamin gibi bazı kimyasal moleküller açığa çıkarak alerjik reaksiyonlara neden oluyor. Lateks, birçok lastiğin ham maddesi olduğu için lateks alerjisi olan insanlarda lastik içeren ürünleri kullandığında vücutta çeşitli alerjik reaksiyonlar gelişiyor. Bu tür reaksiyonlar, özellikle lateks içeren ürünleri sürekli kullanması gereken kişilerde daha sık görülüyor. Örneğin, işleme sorunları nedeniyle sürekli sonda kullanması gereken kişilerde, sık cerrahi girişim geçirenlerde yoğun olarak latekse maruz kalmaları nedeniyle lateks alerjisi riski normale göre 50 kat daha fazla. Lateks eldiven kullanan sağlık personelinde, özellikle temas bölgesinde (ellerde, parmağlarda) yüzde 10 civarında lateks alerjisi görülüyor. Lateks eldivenlerde kullanılan pudraya lateks proteinleri yapışıyor ve eldiven elden çıkarıldığında bunlar havaya yayılarak alerjik reaksiyonlara sebep olabiliyor. Ayrıca, kauçuk fabrikalarında çalışanlarda lateks alerjisi topluma göre daha sık. Lateks alerjisinin belirtileri arasında, döküntü, kızarıklık, gözlerde kızarma, sulanma ve kaşıntı, hışırtı, öksürük, nefes darlığı, burun akıntısı ve hatta alerjik şok görülebiliyor. Döküntü ve kızarıklık gibi belirtiler, lateks içeren ürünlere temas sonucu ortaya çıkıyor. Nefes darlığı, öksürük gibi solunum yolu şikayetleri ise lateksin hava yoluyla alınması sonucunda görülüyor. Bazı gıdalarda bulunan proteinler latekse benzerlik gösteriyor. Bu durumda, lateks alerjisi olan kişiler bu gıdaları tükettiğinde "çapraz duyarlılık" oluşarak alerji ortaya çıkıyor. Örneğin, kivi, avokado, kestane, muz, mango, kavun, domates ve daha nadiren elma, armut, üzüm ve şeftali bu tür ürünler arasında sayılıyor. Lateks alerjisinin kesin bir tedavisi bulunmuyor. Alerjik reaksiyonlar sırasında, şikayetleri azaltmak için antihistaminik ilaçlar ve steroid içeren ilaçlar kullanılıyor. Ancak hastalığın en önemli tedavisi, lateksten korunma. Lateks alerjisi olan kişilerin lateks içermeyen ürünleri tercih etmeleri gerekiyor.

